

درس هفتم: ارزیابی جهان های اجتماعی (جهان های اجتماعی را چگونه ارزیابی و داوری کنیم)

نگارش:

محمود یعقوبی

دبیر جامعه شناسی شهرستان زیرکوه، استان خراسان جنوبی

«قلمرو واقعی و آرمانی جهان اجتماعی کدام است؟»

۱- چند مورد از اهداف و ارزش های مشترک مردمی که در یک جهان اجتماعی زندگی می کنند را نام ببرید.

مردمی که در یک جهان اجتماعی زندگی می کنند، اهداف و ارزش های مشترکی دارند. اهدافی مانند رفع نیازهای اولیه، زندگی کردن با یکدیگر، آزادی، عدالت، دفاع از مظلومان و...

۲- راهنمای کنش اعضای جهان اجتماعی چیست؟

ارزش ها

۳- چه زمانی ارزش ها، به واقعیت تبدیل می شوند؟

وقتی مردم مطابق ارزش ها عمل کنند، ارزش ها به واقعیت تبدیل می شوند.

۴- اهداف انسان ها به چند نوع تقسیم می شود؟ مثال بزنید.

۱- کوتاه مدت: انجام تکالیف درسی روزانه ۲- میان مدت: قبول شدن و به کلاس بالاتر رفتن ۳- بلندمدت: تبدیل شدن به یک فرد مفید در جامعه و سعادت دنیوی و اخروی

۵- رسیدن به اهداف و تحقق آنها به بستگی دارد.

کنش های انسان

۶- منظور از «آرمان اجتماعی» چیست؟ مثال بزنید.

به مجموعه اهداف و ارزش های مشترکی که اعضای یک جهان اجتماعی خواهان رسیدن به آنها هستند، «آرمان اجتماعی» می گویند. آرمان اجتماعی تصویری از اعضای جهان اجتماعی از وضعیت مطلوب فرهنگ، سیاست، اقتصاد، خانواده و... است. مثلاً آرمان جهان اسلام، توحید است. جامعه ای، آزادی را آرمان خود می بیند و جامعه ای دیگر عدالت را و...

۷- آرمان های اجتماعی در متبلور می شوند.

ارزش ها

۸- آرمان جهان اسلام چیست؟

توحید

۹- منظور از قلمرو آرمانی جهان اجتماعی چیست؟ مثال بزنید.

ارزش هایی که مردم یک جامعه از آن جانب داری می کنند و رعایت آنها را لازم می دانند، اما در عمل ممکن است برخی از آنها را نادیده بگیرند، قلمرو آرمانی جهان اجتماعی را شکل می دهد.

مثلاً عموماً انسانها خدمت به هموعان خود را خوب و خیانت به دیگران یا قتل نفس را گناهی بزرگ می شمارند. دروغ گویی، رشوه، دزدی را ناروا و رعایت مقررات را پسندیده می دانند. بسیاری از ارزش های یادشده را اغلب افراد جامعه رعایت می کنند و برخی از آنها را بعضی گروهها یا افراد در عمل رعایت نمی کنند.

۱۰- منظور از قلمرو واقعی جهان اجتماعی چیست؟

ارزش هایی که مردم به آن عمل می کنند، قلمرو واقعی جهان اجتماعی را می سازد.

۱۱- مرز قلمرو آرمانی و واقعی جهان اجتماعی بر چه اساسی تغییر می کند؟ توضیح دهید.

قلمرو واقعی و آرمانی جهان اجتماعی به روی یکدیگر گشوده اند و مرز آنها بر اساس **عمل مردم** تغییر می کند. هر اندازه مردم مطابق ارزشها عمل کنند، به همان اندازه آرمانها وارد قلمرو واقعی جهان اجتماعی می شوند. اما اگر مردم به ارزش هایی که در قلمرو آرمانی جامعه رعایت آنها را لازم می دانند، عمل نکنند، قلمرو واقعی از آرمان ها فاصله می گیرد.

۱۲- چگونه آرمان ها وارد قلمرو واقعی جهان اجتماعی می شوند؟

هر اندازه مردم مطابق ارزش ها عمل کنند، به همان اندازه آرمان ها وارد قلمرو واقعی جهان اجتماعی می شوند.

۱۳- چگونه قلمرو واقعی از آرمان ها فاصله می گیرد؟

اگر مردم به ارزش هایی که در قلمرو آرمانی جامعه رعایت آنها را لازم می دانند، عمل نکنند، قلمرو واقعی از آرمان ها فاصله می گیرد.

۱۴- برنامه ریزان فرهنگی جامعه، برای تحقق آرمان ها و ورود آن ها به قلمرو فرهنگ واقعی فرهنگ چه اقدامی

انجام می دهند؟

برنامه ریزان فرهنگی هر جامعه، همواره تلاش می کنند تا از طریق **تعلیم و تربیت**، زمینه تحقق بیشتر آرمان ها و ورود آنها به قلمرو واقعی جهان اجتماعی را فراهم کنند.

«قلمرو واقعی و آرمانی جهان اجتماعی را چگونه ارزیابی کنیم؟»**۱۵- واقعیت های هر جهان اجتماعی را می توان در بر تو..... آن ارزیابی کرد.**

آرمان ها

۱۶- در چه صورت فاصله میان قلمرو واقعی و آرمانی کاهش می یابد؟

اگر مردمی مطابق آرمان های خود عمل کنند، فاصله میان قلمرو واقعی و آرمانی جامعه خود را کاهش می دهند.

۱۷- در سراسر تاریخ..... از آرمان های بشری بوده است.

حق و باطل

۱۸- اغلب جهان های اجتماعی، رعایت..... و مقابله با..... را لازم دانسته اند.

حق و باطل

۱۹- از مهمترین آرمان ها ارزش های اجتماعی در جهان اسلام چیست؟

در جهان اسلام، **عمل به حق و پرهیز از باطل**، مهم ترین آرمان ها و ارزش های اجتماعی هستند. واقعیت ها و آرمان های جهان اجتماعی بر اساس این دو ارزش، به دو نوع حق و باطل تقسیم می شود.

۲۰- منظور از فرهنگ حق چیست؟ مثال بزنید.

بخش هایی از جهان اجتماعی که از نظر علمی صحیح و مطابق فطرت انسان باشد، حق است. عقیده به توحید و ارزش های توحیدی، وفای به عهد، تحمل دیگران و مدارا با کسانی که از شناخت حقیقت محروم مانده اند، حمایت از مستضعفان و مظلومان، دفاع از عدالت و حقوق انسان ها و... از جمله عقاید و ارزش های حق اند.

۲۱- منظور از فرهنگ باطل چیست؟ مثال بزنید.

هر بخش از جهان اجتماعی که به لحاظ علمی قابل دفاع نباشد و بر اساس خرافات شکل گرفته باشد، باطل است. ظلم، بی عدالتی، تجاوز به حقوق دیگران، شرک، دنیا پرستی و... از جمله عقاید و ارزش های باطل اند.

۲۲- حق و باطل بودن هر لایه از جهان اجتماعی چگونه شناخته می شود؟ مثال بزنید.

حق و باطل بودن هر لایه از جهان اجتماعی، با **علم** متناسب با همان لایه شناخته می شود. علوم تجربی توان داوری درباره فنون و روش های اجرایی را دارند. مثلاً درست یا نادرست بودن شیوه مداوای بیماران را می توان با روش های تجربی شناخت. حق و باطل بودن ارزش ها و عقاید کلان درباره انسان و جهان را با روش ها و علوم تجربی نمی توان شناخت. علوم مبتنی بر عقل و وحی، دو ابزار مهم برای شناخت عقاید و ارزش ها هستند.

۲۳- دوازدهم مهم برای شناخت عقاید و ارزش‌ها چیست؟

عقل و وحی

۲۴- کدام جهان‌های اجتماعی نمی‌توانند از حق یا باطل بودن عقاید و آرمان‌ها سخن بگویند؟

جهان‌های اجتماعی که علم را به دانش **تجربی محدودی** کنند و عقل و وحی را به عنوان دوروش علمی، معتبر نمی‌دانند، نمی‌توانند از حق یا باطل بودن عقاید و آرمان‌ها سخن بگویند.

۲۵- از نظر جهان‌های اجتماعی که علم را به دانش تجربی محدود می‌کنند و عقل و وحی را به عنوان دوروش علمی، معتبر نمی‌دانند، عقاید و ارزش‌های اجتماعی چگونه هستند؟

از نظر این جوامع، عقاید و ارزش‌های اجتماعی، پدیده‌هایی هستند که صرفاً در قلمرو آرمانی یا واقعی جوامع انسانی پدید می‌آیند و ماقط می‌توانیم بودن یا نبودن این ارزش‌ها و پیامدهای اجتماعی و تاریخی آنها را بشناسیم و برای داوری درباره درست و غلط بودن آنها راهی نداریم.

۲۶- علوم اجتماعی در چه صورت می‌توانند درباره حق یا باطل بودن واقعیت‌ها و آرمان‌های جهان‌های اجتماعی داوری کنند؟

علوم اجتماعی اگر علم را به معنای تجربی آن محدود نکنند می‌توانند درباره حق یا باطل بودن واقعیت‌ها و آرمان‌های جهان‌های اجتماعی داوری کنند.

«آیا حق و باطل، تابع جهان‌های اجتماعی اند؟»

۲۷- قرار گرفتن پدیده‌های اجتماعی در قلمرو آرمانی و واقعی، از لحاظ مکانی و زمانی، در جوامع مختلف چگونه است؟ مثال بزنید.

از لحاظ مکانی:

پدیده‌ای در یک جهان اجتماعی در قلمرو آرمانی قرار می‌گیرد و در جهان اجتماعی دیگری در قلمرو واقعی قرار دارد؛ مثلاً امنیت، برای یک کشور آشوب‌زده، پدیده‌ای در قلمرو آرمانی و برای یک جامعه‌ی بسامان، در قلمرو واقعی است.

از لحاظ زمانی:

در یک جهان اجتماعی نیز، پدیده‌ای در زمانی، آرمان محسوب می‌شود و در زمان دیگری لباس واقعیت می‌پوشد؛ مثلاً استقلال سیاسی در ایران، پیش از انقلاب اسلامی یک آرمان بود که با انقلاب اسلامی به یک واقعیت تبدیل شد.

۲۸- آیا حق و باطل بودن عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و کنش‌ها بر اساس نوع نگاه جوامع مختلف تعیین می‌شود؟ خیر، حق و باطل بودن عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و کنش‌ها، بر اساس آگاهی یا جهل، توجه یا بی‌توجهی مردم جهان‌های اجتماعی مختلف نسبت به آنها تعیین نمی‌شود.

۲۹- چند مورد از عقاید و ارزش‌های باطل نام ببرید که باطل بودنشان بانوع مواجهه جوامع مختلف با آنها در گون نمی‌شود؟

نژادگرایی و برتر دانستن یک قوم یا گروه خاص، استکبار و غلبه بر دیگر جوامع، پول‌پرستی و شرک؛ از عقاید و ارزش‌های باطل اند. باطل بودن این عقاید و ارزش‌ها بانوع مواجهه جوامع مختلف با آنها در گون نمی‌شود.

۳۰- چند مورد از عقاید و ارزش‌های حقیقی نام ببرید که حقانیت و درستی آنها با مخالفت و موافقت آدمیان تغییر نمی‌یابد؟

آزادی انسان‌ها از همه‌بندها و موانع راه سعادت آنها، عدالت و ایجاد شرایط مناسب برای رشد و تعالی همه انسان‌ها، توحید و ربوبیت

خداوند سبحان نسبت به همه مخلوقات، از عقاید و ارزش های حقیقی و درستی هستند که حقانیت و درستی آنها با موافقت و مخالفت آدمیان تغییر نمی یابد.

۳۱- جوامع مختلف، چگونه عقاید و ارزش های حقیقی را به قلمرو آرمانی و واقعی خود وارد می کنند؟

جوامع مختلف با ایمان به عقاید و ارزش های حقیقی، آنها را به قلمرو آرمانی خود وارد می کنند و اگر هنجارها و اعمال خود را نیز بر اساس این عقاید و ارزش ها سامان دهند، آنها را به قلمرو واقعی وارد نموده اند.

۳۲- جوامع در چه صورت از حق گسسته و به سوی باطل گام برمی دارند؟

اگر جوامع حقایق را نشانند، و به آن ایمان نیاورند و مطابق آن عمل نکنند یا اگر ایمان خود را نسبت به حقایق از دست بدهند، از حق گسسته و به سوی باطل گام برمی دارند.

۳۳- آیا حقایق از جهت قرار گرفتن در قلمرو آرمانی و واقعی، ثابت اند؟ توضیح دهید.

حقایق هر چند خود ثابت اند؛ ولی از جهت قرار گرفتن در قلمرو آرمانی و واقعی، تغییر پذیرند؛ یعنی برای جهان های اجتماعی، امکان انحراف از حق و پذیرش باطل وجود دارد؛ همان گونه که امکان خروج از باطل و قبول حق وجود دارد. جهان های اجتماعی می توانند بر مدار حق یا باطل بچرخند، اما حق و باطل بر مدار بینش و گرایش آنها، دچار تغییر نمی شود.

نمونه بیاورید..... صفحه ۵۳.....

در جدول زیر، سه نمونه از آرمان های جامعه خود را بنویسید که کمابیش بیرون از قلمرو واقعی یا درون آن قرار گرفته اند.

آرمان ها	
بیرون از قلمرو واقعی	درون قلمرو واقعی
ناپسند بودن اسراف و تبذیر	استکبارستیزی
ساده زیستی	احترام به پدر و مادر
از خود گذشتگی	علم اندوزی

نمونه بیاورید..... صفحه ۵۵.....

سه نمونه از آرمان های حق را که در اغلب یا همه فرهنگ ها حضور دارند نام ببرید.

آرمان حق				
وفای به عهد	راست گویی	خدمت به هم نوع	عدالت	رعایت حقوق دیگران

شناسایی کنید صفحه ۵۸

پدیده های باطلی در قلمرو آرمانی و واقعی بعضی جهان های اجتماعی وجود دارد. آیامی توانید مواردی را شناسایی کنید.

ارزش های وهنجارهای باطل	
قلمرو واقعی	قلمرو آرمانی
تکاثرترا (مال اندوزی)	تکاثرترا (مال اندوزی)
قبیله گرایی	قبیله گرایی
نژادپرستی	نژادپرستی
تفاخر	تفاخر